

www.blakross.fo · 23. árgangur

#03

NOVEMBER
2018



**Blástu nýtt
lív í gamalt
tilfar**



**Til hugna-
kvöld á Hotel
Føroyum**

ABC fyri sálarheilsu

Blái Krossur og ABC hóska saman sum fótur í hosu

– Verkætlanin hóska so
øgiliga væl saman við tí
arbeiðnum, sum vit longu
gera í Bláa Krossi, sigur Lív
Justinussen, samskipari á
fyrirbyrgingardeildini



BLÁKROSSBLAÐIÐ



Í blaðnum hesa ferð

Blái Krossur og ABC fyri sálarheilsu



Blái Krossur er ein av samstarvsfeløgnum hjá Fólkaheilsuráðnum í sambandi við verkætlanina, ABC fyri sálarheilsu. Monika Mohr, verkætlanarfólk hjá Fólkaheilsuráðnum, greiðir frá, hvat ABC er, og Lív Justinussen, samskipari á fyribyrgingarleiðari, fortelur um, hví Blái Krossur og ABC hóska so væl saman.

Les samrøður við tær báðar á síðu 6

350 sjálvboðin savnaði til hugnakvøld

Tað er eingin loyna, at sjálvbodna arbeiðið í Blákrossbúðum, endurnýtslunum og aðrastaðni í felagskapinum hevur sera stóran týdning. Í november vóru tey umleið 350, ið arbeiða sjálvboðið fyri Bláa Kross, savnaði til hugnakvøld á Hotel Føroyum og í Suðuroy.

Les hvussu tað gekk fyri seg á síðu 13



Blái Krossur við í upcycling í Vágum



Á mentanarvikuni Vesturskin í Vágum fyrr í summar varð skipað fyri sokallaðari upcycling-verkstovu, har gomul klæðir og lutir í blákrosshandlunum í Miðvági fingu nýtt lív.

Les um hvat upcycling er fyri nakað, og hygg at flotta úrslitinum á síðu 16



ODDAGREIN



Rósa Samuelsen
limur í landsnevndini hjá Bláa Krossi

Hjálpin ein rættur – fíggingin ein treyt

Tá eg fekk áheitan um at stilla upp í landsnevndina hjá Bláakrossi, tók eg tað sum eitt álit og samstundis eina sera neyðuga og týðningarmikla uppgávu. Eg tók av tilboðnum, tí eg, saman við Bláa Krossi, fegin vil vera við til at arbeiða fyri at veitt verða heildarviðgerðartilboð til familjur, sum eru raktar av rúsdrekka ella rúsevnamisnýtslu. Tað er eingin loyna, at míni hjartamál eru fyribyrging og viðgerðartilboð til kvinnur og ikki minst børn.

Í fleiri ár hava viðgerðartilboð fyri rúsdrekka- og evnamisnýtslu verið veitt í Føroyum. Siðbundin tilboð, har tað eru flest menn, sum leita sær hjálp.

Blái Krossur hevur áralangar royndir við at veita viðgerð, nú í sera góðum umstøðum. Umframt viðgerðarheimið á Nesi, hevur Blái Krossur ognað sær hølir í Havn, so nú eru møguleikarnir nógvir til at veita heildartilboð til alla familjuna. Framhaldandi verða tað fólk, sum hava tørv á innleggjan, men vit mugu eisini hava meira og fjøltáttaða

ambulanta viðgerð. Her hugsar eg serliga um tilboð til kvinnur, ung og børn. Tað er neyðugt, at tað er lætt atkomuligt og samstundis møguleiki at liggja nátt.

Vit mugu hava tilboð, har hædd verður tikið fyri tørvinum hjá tí einstaka persóninum, børnunum og familjuni sum heild. Tað eru tíverri

**Tað vísir seg, at
tørvurin er stórir
og kanska nógv
størri enn væntað**

nógv, sum eru komin í tað ólukkuligu støðu, har misnýtsla av rúsevnum ella rúsdrekka er ein partur av gerandisdegnum hjá familjuni. Tabu og stigmatisering er serliga galdandi, tá talan er um ovurnýtslu av rúsdrekka og rúsevnum. Einsemið og ikki minst skommin er stór. Familjan livir í ótta

fyri, at onnur fáa at vita um teirra trupulleikar. Fyri tey, sum eru rakt, er tað sera álvarslig og seinfylgjurnar kunnu vera ógvusligar. Flest øll børn kenna til sviðan av happening.

Seinastu árin hevur verið veitt tilboð, har ungdómar kunnu koma til samtalu í bólkum ella sum einstaklingar, har serkøn fólk eru um tey. Tað vísir seg, at tørvurin er stórir og kanska nógv størri enn væntað. Vit kunnu tó gleðast um, at fleiri ungdómar hava fingi tað betri. Ungdómar, sum eru uppvaksin í heimum, har rúsdrekka/evni eru ella hava verið ein trupulleiki. Ungdómar, sum hava felags upplivingar og kunnu stuðla og hjálpa hvørjum øðrum, koma úr øllum landinum.

Í 2015 var ein rúsdrekka- og rúsevnapolitikkur gjørdur, og til aðalorðaskiftið í Løgtinginum hin 26. oktober 2017 vóru øll tingfólk samd um, at støðan mátti takast í álvara. Alt gott um álit og politik, tað skal til. Tað er tó neyðugt at vísa handling í verki, við at gera ítøkiligar ætlanir, har tað er ein rættur at fáa hjálp og

ein treyt, at figging fylgir við. Einkí kann gerast uttan pengar. Verður sett inn tíðliga, er tað ein vinn-vinn støða fyri allar partar.

Familjan er kjarnueindin í okkara samfelag. Sum samfelag mugu vit geva øllum børnum bestu kor og umsorgan frá byrjan og gjøgnum allan uppvøksturinn fyri at brynja tey til lívið. Vit byggja bert land, um vit skapa góðar fortreytir fyri familjurnar.

Stórir dentur verður ofta lagdur á einstaklingin, sum hevur trupulleikar, og viðgerðin verður eisini bert veitt honum. Sama er galdandi tá talan er um rústrupulleikar. Tað er einstaklingurin, sum fær viðgerð. Familjan, sum eisini er rakt, kemur í aðru røð. Skulu vit rækka málinum, at øll familjan fær hjálp, mugu vit hyggja eftir royndunum hjá okkara grannalondum.

Tá mamman ella pápin fara í viðgerð fyri rúsmisnýtslu, er alneyðugt, at tað samstundis verður tikið hond um børnini. Hyggja vit at, hvat verður gjørt í Noregi, er tað

ein lógartryggjaður rættur, at hond verður tikið um børnini - eisini pinkubørnini. Frid A. Hansen hevur tvær ferðir verið í Føroyum og undirvíst fakkfólkunum á Bláa Krossi og havt fyrilestur fyri starvsfólkum innan

Skulu vit rækka málinum, at øll familjan fær hjálp, mugu vit hyggja eftir royndunum hjá okkara grannalondum

tað almenna og kommunum, sum arbeiða við børnum og ungum. Hon kom neyvt inn á, hví tað er so umráðandi, at børn verða tikin við beinanvegin. Undir heitinum 'Tosa við meg, ikki um meg' tosaði hon um,

hvat gransking sigur um børn, sum liva við rúsmisnýtslu hjá foreldrum, hvørji tekin hesi børn vísa, og hvussu vit kunnu taka hond um tey.

Tá talan er um tann fyrirbyggjandi partin, kunnu vit eisini læra av okkara grannalondum, serliga Íslandi. Í apríl 2017 var m.a. Árni Einarsson úr Íslandi og hevði áhugaverdan fyrilestur á Giljanesi um, hvussu tey arbeiða fyrirbyggjandi í Íslandi, og hvussu stóran mun tað hevur gjørt. Royndirnar byggja á foreldrasamstarv í skúlum, ungdomstilboðum, og ítróttarfelagskapum, har øll í felag standa saman. Hetta hevur verið hornasteinurin innan fyrirbygging. Átøkini hava eydnast, og nýtslan av alkoholi og rúsevnum millum tey ungu er minkað heilt nógv.

Tá eisini verður hugt at, hvussu nógv fólk sjálvboðin gera eitt stórt arbeiði fyri Bláa Kross, er tað prógv uppá, at fólk taka tørvin á viðgerð og fyrirbyggjandi átøkum í álvara.

Komandi tiltak:

Skjólið: Um at vera avvarandi



Mikukvøldið 23. januar kl. 20.00 verður aftur spennandi kvøldseta í Skjólinum

Har hava eftirhondini verið nøkur sera gevandi kvøld, og nú kemur eitt afturat.

Hesuferð er evnið 'Avvarandi'. Hvussu er tað at vera avvarandi? Hvør er avvarandi? Hesir teljast millum spurningarnar, sum fara at koma upp at venda hetta kvøldið.

Tað er leiðarin fyri viðgerðini á Blákrossheiminum, ið kemur at tosa við ein sera forkunnugan gest um hetta týðningarmikla evnið.

Landsinnsavnan 2018 - tøkk

Blái Krossur takkar hjartaliga øllum, ið hjálptu til við Landsinnsavnanini, sum í ár var 12. mai.

Peningurin í ár fór til tvær verkætlanir hjá Fyribyggjandi Ingardeildini hjá Bláa Krossi:

- Øll hava rætt til góð barnaár
- Liv lívið

Í ár gav landsinnsavnanin 850.000 krónur, sum vit eru sera takksom fyri. Vit takka samskiparum, bússuberarum og øllum sum hjálptu til at gera hetta møguligt.

Eisini takka vit øllum gevarum kring landið, sum stuðlaðu undir hetta týðningarmikla arbeiðið.

Teimum, sum stóðu og teimum sum framfórdu á stuðulskonertini í Løkshøll henda dagin, takka vit eisini hjartaliga.



Somuleiðis ynskja vit tykkum øllum eini gleðilig jól og eitt av Harranum signa nýttár.

Vinaligar heilsanir

Dakko Petersen
aðalskrivari

NÝGGJ RØÐ VIÐ TÍÐARHÓSKANDI LITUM SUM SETA DÁM Á KØK OG BAÐ

KOM INN Í DESIGNA Í RUNAVÍK OG KLAHSVÍK
TÚ FÆRT ALTÍÐ EITT GOTT TILBOÐ

DESIGNA
TIL GERANDISDAGIN

FYLG OKKUM

borg xl-byg designakitchen
 borg xl-byg designa

Blái Krossur og ABC hóska saman sum fótur í hosu

- Verkætlanin hóska so øgiliga væl saman við tí arbeiðnum, sum vit longu gera í Bláa Krossi, sigur Lív Justinussen, sálarfrøðingur og ABC-samskipari á fyribyrgingardeildini, tá hon verður spurd um, hví Blái Krossur Føroya gjørdi av at verða ein av samstarvsfeløgnum hjá Fólkaheilsuráðnum.

Náttúrligt samstarv

Tað, sum hon tosar um, er menningar- verkætlanin hjá Fólkaheilsuráðnum, ABC fyri sálarheilsu, ið upprunaliga byrjaði í Australia fyri 10 árum síðani. Ver virkin, ver saman, ver hugbundin ljóðar føroyska týðingin av enska slagorðinum, active, belong, commit, og kennir ein eitt sindur til arbeiðið, ið fer fram í Bláa Krossi, veit ein eisini, at hetta passar sum fótur í hosu.

Arbeiðið, ið Blái Krossur Føroya stendur fyri, er ógvuliga fjølbroytt og røkkur mestsum allar fólka- og aldursbólkar, og tí varð mettt, at tað var náttúrligt, at Blái Krossur var við í samstarvinum, sum í lötuni telur 18 kommunur og felagsskapir av ymsum slag.

Blákrossarbeiðið gevur meining fyri nógv

Fyrst og fremst verður hugsað um alt tað sjálvboðna arbeiðið, ið verður gjørt í og fyri Bláa Kross. Gott 300 fólk eru virkin í Blákrossbúðunum, endur-

Ein stóran vinarskarða við einari felags missión

nýtsluhandlunum, klútataenastuni og øðrum arbeiði kring landið. Gransk- ing vísir, at sjálvboðið arbeiði er sera gott fyri sálarheilsustøðuna hjá teim- um, sum eru virkin á hendan hátt,

og tí er hetta í samsvari við ABC- hugsjónina.

- Tey eru virkin og felags um eitt endamál, sum gevur meining fyri tey. Eg haldi, at Blákrossarbeiðið gevur meining fyri øgiliga nógv, tí tað eru so nógv, sum so ella so eru ávirkaði av rúsi og misnýtslu. Tey hava kanska sjálvi havt trupulleikar av tí, ella tey hava familju ella vinir, ið hava havt trupulleikar. Tað eru í roynd og veru fá, sum ikki er ávirkaði av hesum, greiðir Lív Justinussen frá.

- Og nógv ynskja at hjálpa, og hetta síggja fleiri sum ein møguleika at geva sítt íkast og stuðla undir tað arbeiðið, sum Blái Krossur Føroya ger við fyribyrgjandi, viðgerandi og sosiala økinum, sigur hon.

Lív Justinussen,
samskipari av Liv Lívið

Tey sjálvbodnu trívast

Sum lesast kann um aðrastaðni í blaðnum, hevur sjálvbodna arbeiðið og inntøkurnar, sum tað hevur við sær, sera stóran týðning fyri Bláa Kross, men tað er eyðsæð, at tey, sum eru við í hesum, ikki síggja hetta sum eina byrðu á nakran hátt.

– Tey sjálvbodnu hugna sær, gleða seg til at arbeiða saman og tað skapar fleiri smáar og ein stóran vinarskarða við einari felags missión, sigur Lív Justinussen og leggur afturat, at positivu avleiðingarnar av hesum arbeiðnum eru so øgiliga nógvar.

– Tað breiðir seg langt út. Sjálvbodna arbeiðið er við til at leggja ein tryggan grundvøll undir virksemd hjá Bláa Krossi, so at felagsskapurin kann virka og hjálpa misnýtarum, ungum og børnum, sum hava foreldur, sum hava rústrupulleikar og øðrum, sigur hon.

– Tað hjálpir eisini teimum, sum verða møtt í handlinum við einum smíli og fáa hjálp og bílig klæðir. Tað ger mun hjá eini sperdari familju.

Eisini hava vit Lív Lívíð verkætlanina, og har hava vit mangan klæðir við út á festivalar og á ólavsoðu til ung, sum eru illa fyri av rúsi og vánaligum veðrið.

Orsakað av hesum arbeiðnum kann Blái Krossur hjálpa misnýtarum, ungum og børnum, sum hava foreldur, sum hava rústrupulleikar

Kasta ljós á møguleikarnar

Samstarvsfelagarnir hittast fyra ferðir um árið, og Lív Justinussen fegnast um, at hetta longu hevur givið møguleikan fyri øktum samstarvi og sparring.

Blái Krossur Føroya ynskir at varpa ljós á sálarheilsu, og í stóran mun snýr tað seg um at gera vart við teir møguleikarnar, sum longu finnast í felagsskapinum.

– Tað handlar um at gerast meir tilvitað um, hvat vit longu gera, og kanska miðla og lýsa teir møguleikarnar úteftir, so fólk, ið ynskja at arbeiða sjálvboðið, eru greið yvir, at hetta avgjørt ber til í Bláa Krossi, sigur Lív Justinussen.

Felagsskapurin vil eisini vera við til at skapa eitt alment uppmerksemi og kjak um sálarheilsu sum heild.

– Vit hava hoyrt nógv um málið, og tú hugsar kanska, at øll vita av hesum. Men eitt er at vita, og eitt annað er at gera, og tað er tað seinna, sum fer at taka tíð og eitt miðvíðst arbeiði, sigur Lív Justinussen.

Blái Krossur kann breiða sálarheilsuboðskapin út

Ver virkin, ver saman og ver hugbundin. Hetta er slagorðið fyri menningarverkætlanina hjá Fólkaheilsuráðnum, ABC fyri sálarheilsu, sum Blái Krossur Føroya er ein partur av.

Fólkaheilsuráðið hevur seinastu árin lagt seg eftir at betra um sálarligu heilsustøðuna hjá føroyingum. Bæði tí, at hetta var eitt ynski frá politiska mynduleikanum, men serliga tí, at gransking vísir, at fleiri og fleiri fólk stríðast við sálarligar trupulleikar.

– So hoyrdu vit um eina verkætlan, sum var byrjað í Australia fyri 10 árum síðani. Hon eitur ABC, sum stendur fyri act, belong, commit. Hon var grundað á gransking, og hon var nýtilig fyri allar borgarar, so tað var upplagt at arbeiða við henni, sigur Monika Mohr, verkætlanarfólk hjá Fólkaheilsuráðnum.

Sálarliga heilsan hevur týðning

Hetta arbeiðið byrjaði í 2016, og tók veruliga dik á seg tíðliga í fjør. Verkætlanin snýr seg í stuttum um at eggja fólki til at vera tilvitaði um og gera okkurt fyri at varðveita og betra um sína egnu sálarheilsu og sálarheilsuna hjá øðrum.

– Vit vóna, at vit kunnu vera við til at styrkja um sálarligu heilsuna hjá føroyingum. Vit vóna eisini, at vit kunnu vera við til at avstigmatisera økið og skapa ein opinleika, greiðir Monika Mohr frá.

– Vit vilja, at fólk skulu byrja at viðurkenna, at sálarliga heilsan hevur líka stóran týðning sum líkamliga heilsan, og at fólk skilja meir og meir, hvussu einfalt tað kann vera at varðveita eina góða sálarliga heilsu ella at betra um hana. Vit ynskja eisini, at fólk ikki geva hvørjum einstøkum ábyrgdina, men at vit sum samfelag,



felagsskapir og bólkar kunnu vera við til at taka ábyrgd, skapa eitt gott umhvørvi og gera tað lættari fyri føroyingar at trívast, leggur hon afturat.

Tit hava samband við borgaran

Hetta arbeiðið er rættuliga umfatandi, og tað eru tey greið yvir í Fólkaheilsuráðnum, har lutfalsliga fá fólk starvast. Tí valdi ráðið at fara í samarbeið við fleiri kommunur og felagsskapir, og í lötuni eru 18 samstarvsfelagar við á arbeiðnum, og tað kann roknast við, at fleiri fara at leggast afturat so hvørt. Millum hesar teljast - saman við Bláa Krossi Føroya - fleiri av størstu kommununum í landinum, fleiri ítróttar- og frítíðarfelagsskapir, fak- og áhugafelagsskapir og onnur.

– Samstarvið hevur týðning, um vit vilja arbeiða á ymsum stigum - samfelagstigi, bólkastigi og einstaklingastigi - tí sum Fólkaheilsuráð kunnu vit gott upplýsa um, hvussu ein kann betra um sína sálarligu heilsu, men um vit veruliga skulu røkka út til øll

samfelagsløg og út til tann einstaka borgaran, er nógv lættari at samstarva við teir ymsu felagsskapirnar. Soleiðis kann boðskapurin breiða seg sum ringar á vatninum, fortelur Monika Mohr.

– Tey hava dagligt samband við borgaran, og tí kunnu tey breiða boðskapin út og eggja bæði ungum og gomlum til taka ábyrgd og hjálpa hvørjum øðrum í gerandisdegnum, so tað til dømis gerst lættari at gerast ein partur av einum felagsskapi.

Sjálvboðið arbeiði positiva ávirkan

Blái Krossur Føroya er ein av samstarvsfeløgnum hjá Fólkaheilsuráðnum, og tað er upplagt, heldur Monika Mohr, tí felagsskapurin hevur samband við so nógvar borgarar. Hon nevnr hugnakvöldini á Hotel Føroyum og í Suðuroy í november, har umleið 350 fólk, sum arbeiða sjálvboðið fyri Bláa Kross í frítíðini, møttu upp.

– Fyrst og fremst vísir gransking, at sjálvboðið arbeiði hevur sera góða ávirkan á sálarligu heilsuna hjá fólki, so tað er náttúrligt, at Blái Krossur er við fyri at gera fólk tilvitaði um, at ‘tað sjálvbodna arbeiðið, sum eg geri, er í roynd og veru gott fyri bæði meg og onnur’, greiðir Monika frá.

– So tey skulu vita, hvussu stóran týðning teirra arbeiði hevur, hóast tað kanska ikki altíð kennist so stórt og týðandi. Tey geva sítt íkast til nakað, sum hevur stóran týðning fyri tey og í heildarmyndini.



Fólkaheilsuráðið mælir frá víðkaðari rúsdrekkalóg

Fólkaheilsuráðið mælir frá at víðka atgongdina til rúsdrekka, soleiðis at føroysk bryggjari fáa loyvi til at selja alla sína framleiðslu á egnum sölustøðum. Hetta kom fram í hoyring í Vinnunevndini hjá Løgtinginum í samband við eitt lógaruppskot, sambært heimasíðuni hjá ráðnum.

Um atgongdin til rúsdrekka verður víðkað, verður meir selt og harvið eisini drukkið, heldur Fólkaheilsuráðið, sum hinvegin mælir til varnan politikk á rúsdrekkakøinum. Eingin hevur meir enn ein hálvan tíma til nærmasta sölustað, og ráðið heldur, at einkarsølan skal varðveitast og styrkjast.

Fólkaheilsuráðið sigur, at tað bert hevur heilsulig atlit í málinum, og vísir á tilmælið um nøgdir, sum í mesta lagi er ráðiligt at drekka. Grundað á vísindaliga gransking verður mælt



til, at menn í mesta lagi drekka 14 alkoeindir og kvinnur sjei um vikuna.

Nýggjasta granskingin innan økið vísir møgulig árin av minni alkoholnýtlu enn gomlu tilmælini vísa til, og tí er ikki óhugsandi, at tilmælið um, hvussu nógvar alkoeindir tað er

ráðiligt at drekka, verður strammað í komandi tíðum, skrivur Fólkaheilsuráðið.

Víst verður á, at ovurnýtsla av rúsdrekka kostar heilsuverkinum nógv í hinum endanum, tí nýtlan hevur nógvar fylgisjúkur við sær.



Jutta Olsen
virkandi leiðari á Blákrossheiminum

Jutta Olsen røkir í løtuni starvið sum leiðari á Blákrossheiminum fyri Olgu Magnussen, sum er í farloyvi. Jutta Olsen tók við 1. august, og verður virkandi leiðari til 31. juli 2019.

Jutta Olsen er útbúgvinn sjúkrarøktarfrøðingur, og hevur starvast á Blákrossheiminum í fleiri ár.

Alkohol drepur tríggjar milliónir um árið

Yvir tríggjar milliónir doyggja um árið sum fylgja av alkoholi. Tað sigur nýggi frágreiðing frá Heimsheilstovninum, WHO, sambært nrk.no.

Frágreiðingin, sum er 476 síður long, varð almannakunngjørd síðst í september og vísir, at alkohol tilsamans drepur fleiri menniskju enn millum annað tuberklar, aids og harðskapur.

Tilsamans drekka 2.3 milliardir menniskju yvir 15 ár alkohol, meðan 3.1 milliardir als ikki nýta alkohol.

Nærum helvtin av heimsins alkohalnýtlu verður drukkin sum brennivín (45%), meðan øl (34%) og vín (12%) eru næst á listanum.

Evropa hevur størstu alkohalnýtlu fyri hvønn íbúgva, hóast talið er lækkað 10% síðan 2010.

Hugnakvøld



300 sjálvboðin til hugnakvöld á Hotel Føroyum

Sjálvboðið arbeiði ein grundarsteinur undir Bláa Krossi

Í november vóru hugnakvöld fyrri sjálvbodnum hjá Bláa Krossi hildin á Hotel Føroyum og í Suðuroy, og heili 350 fólk møttu til stuttlig kvöld við mati og undirhaldi.

Um tað var nakað, sum var greitt eftir hugnaligu samkomurnar fyrri teimum, sum arbeiða sjálvboðið fyrri Bláa Kross kring landið, so var tað, hvussu stórt í vavi hetta arbeiðið er, og hvussu stóran týðning tað hevur fyrri yvirskipaða virkseimið hjá felagsskapinum.

Nærum 350 sjálvboðin møttu hesi bæði kvöldini, og hesi arbeiða øll onkursvegna sjálvboðið fyrri Bláa Kross. Eingin ivi var um, at kvinnurnar vóru betur umboðaðar enn menninir, og tær flestu hjálpa til í Blákrossbúðunum kring landið. Har sært tú sjáldan menn. Teir taka sær hinvegin av teimum báðum endurnýtslunum ella av umvælingum av bygningum hjá Bláa Krossi.

Blái Krossur hevur búðir í Havn, Saltangará, Miðvági og nú eisini á Tvøroyri. Endurnýtslur eru í Saltangará og í Miðvági. Búðirnar selja brúkt klæðir, meðan endurnýtslurnar selja brúktar møblar, stell og aðrar lutir.

Seinastu árin hevur samlaða sølan liggið omanfyrri 1.5 millónir krónur, og

tí kann hesin parturin av blákrossarbeiðnum neyvan yvirtast.

Felagsskapurin avgerandi

Felagsskapur tóktist vera lyklaorðið hesi kvöldini. Bergur Debes Joensen, prestur, minti á orð Paulusar um, at menniskju skulu tæna við øllum sínum likami.

– Guds hendur eru her, tykkara hendur. Um tað er klæðir ella lutir, takk at tit vilja geva tær í Gudstænastu, so at tit kunnu lívga og styrkja um tað týðandi arbeiðið, sum Blái Krossur ger, segði Bergur Debes Joensen.

Bergun Kass, býráðskvinna í Tórshavnar Kommunu, hugleiddi eisini um týðningin av arbeiðnum, sum tey hundraðtals sjálvbodnu gera.

– Tit taka ímóti, leggja á hollar og hanga á akslatrø, so at handilin blívur innbjóðandi, og tit fegnast, tá onkur mamma hevur fingið upp í kneppi av barnaklæðum. Ikki fyrri vinningin, men fyrri at gera mun og hjálpa, tá tað treingir. Og eg rokni við, at sera nógv barnafamiljur hava stóra gleði av tykkara arbeiði,

segði hon og takkaði samstundis fyrri stóra innsatsin.

Vilja hjálpa, har tey kunnu

Millum tey, sum sótu í veitsluhølinum á Hotel Føroyum, var 73 ára gamla Margith Jacobsen úr Kolbeinagjógv. Hon koyrir saman við trimum svigarinum til Havnar sjeypda hvønn mánadag, har tær arbeiða í Blákrossbúðini í Kongagøtu.

– Hetta arbeiðið hevur stóran týðning, tí vit vilja fegnast hjálpa teimum, sum ikki hava tað so gott, segði hon.

Eisini 78 ára gamli Petur Thomsen av Toftum var komin ein túr til Havnar at hugna sær hetta kvöldið. Hann hjálpir til í endurnýtsluni í Saltangará ein leygardag um mánaðin.

– Eg haldi, at mann skal hjálpa til, har mann kann, segði Petur, sum tekur sær av kassanum og peninginum.

– Hetta arbeiðið hevur stóran týðning fyrri virkseimið hjá Bláa Krossi sum heild. Og tað eru so nógv í dag, sum hava trupulleikar av ymsum slag, og tí byrja tey kanska at drekka ella taka rúsandi evni, segði hann.



– Tað kennist ikki sum ein byrða á nakran hátt at hjálpa til. Vit eru triggir saman, og um tað ikki liggur fyrri onkuntið, ber saktans til at biðja onkran annan fyrri seg.

Nógv á skránni

Umframta Berg Debes Joensen og Bergun Kass hoyrdu gestirnir á Hotel Føroyum eisini Dakko Petersen, aðalskrivara, Alisu Hammer, fyribýrgingarleiðara og Jutta Olsen, virkandi leiðara á Blákrossheiminum, greiða frá sínum starvsøki.

Rógvi Joensen úr Klaksvík greiddi frá úr sínum lívi, Monika Mohr frá Fólkaheilsuráðnum tosaði um ABC fyrri sálarheilsu, og um hvussu sjálvboðið arbeiði kann skapa trivna fyrri hin sjálvbodna og Sverri Steinhólm, formaður í landsnevndini hjá Bláa Krossi, segði góða nátt við nøkrum væl valdum orðum.



1 (kat.) forgarður helvitis 2 (fl.m.) gloymska; fongsil; descend into limbo fara í gloymskuna; dismiss sth into limbo lata okkurt fara í gloymskuna

www.sprotin.fo

Slært tú orðið *Limbo* upp á Sprotanum, sært tú, at tað merkir forgarður helvitis, gloymska og fongsul. Tilstandurin, ið vit rópa limbo, er sostatt eitt stað, har vit sum menniskju skulu stríðast fyri yvirhøvur at halda lívið út.

Tað, at føla seg gloymdan er neyvan støða, sum nakar strembar eftir ella droymir um at koma í. Einsemi... Fongsul kann vera nógv. Tað kann vera fysiskur staður, har tú ikki sleppur burtur. Tað kann eisini vera staður, sum ikki er eins ítøkiligur, men meir sinnisstøða har lívið er mist á gólvið, ella har token er so tøtt, at einki sæst, men alt bara er grátt, uttan staðurin beint har, sum tú situr. Har kann sálarpínin vera so sterk, at tað kann verða trupult at anda.

Radiohead hevur á útgávuni *Kid A* frá 2000 eitt lag, ið kallast *In Limbo*. Her er partur av tekstinum soljóðandi:

'London, Fastnet, Irish Sea. I got a message I can't read,' og víðari sigur hann.

'I'm lost at sea, don't bother me, I've lost my way'.

Staðarnøvnini í tekstinum eru støð, ið bliva nevnd í veðurberætninginum í Bretlandi. Um vit brúka hesa myndatalu, so kunnu vit ímynda okkum, at eitt menniskja liggur í báti á Norðhavinum. Báturin er illa farin, kanska tekur hann vatn inn. Einsamallur maður er umborð, hann er illa fyri, svangur og kaldur. Kanska hann fór í bátin í ringum veðri, tí hann ikki helt støðuna á landi út. Visti sær einki annað ráð enn at rýma.

Í hesi støðu nyttar ikki nógv at geva honum veðurtíðindi og alduhædd fyri havið um Føroyar. Hann hoyrir neyvan, at Kringvarpið sigur hetta, hvør ættin verður og nær tað klárnar. Hann kann slett ikki fyrihalda seg til tað. Allarhelst hevur hann slett ikki útvarpið frá.

Tá sálin er troytt heilt inn á merg, kann mótbrekkan blíva óendalig. Tað kann vera stríggið og slítandi at royna og royna at liva upp til krøv, normar, reglur og væntanir, og við tíðini lýpur ketan av. Her er skjótt at enda á lívsins skuggasíðu. Í neyðini og pínuni sæst líkasum eingin vón, ella ein djúpur neyðarsligur tilstandur av 'hetta orki eg ikki...' fær fastatøkur á sinninum. Í slíkum støðum takast avgerðir, sum ikki eru til gagns ella uppbyggjan, men heldur tvørtur ímóti. Hetta kann víðari blíva ein ónd ringrás, har ein sárbær sál blívur tveitt út í eina melduródn av flýggjan og angist fyri gerandisdegnum ella lívinum sum heild.

Endin kann vera, at lívið fer gjøgnum spiral so langt niður, at tá tað einaferð rakar botnin, er talan um eina støðu, har brotnaða sálin livir eitt javnfjart lív mitt í sama samfelag sum fólkini, ið hoyra veðurtíðindini dagliga og fyrihalda seg til tey. Paranoia blívur daglig kensla, sjálvstigmatiseringin blívur eins tyngjandi byrða og stigmatiseringin frá samfelagnum annars. Løturnar har tað er ró, har tað er friður, eru fáar og tað er langt ímillum tær. Tað er kanska bara í smáum tíðarbilum árla

á morgni, seint á kvøldi, á nátt, at ein kemur upp at anda. Limbo...

Danin Søren Huss skrivar í einum av løgunum av útgávuni *Troen & ingen* frá 2010 soleiðis um sinnistøðu hjá manni, ið melur á gøtum, sum kundu mint um okkara høvuðstað:

'Uden tro. Uden håb. Med et hjerte, der skriger: Jeg kan ikke mere. Jeg tror, jeg bliver liggende her. Blandt fældede træer'. Lagið, sum eitur *Et hav af udstrakte hænder*, lýsir víðari, hvussu rithøvundurin sjálvur hevur verið sera langt niðri. Á botninum hugdi hann upp og sá hendur klárar at hjálpa sær á fótur. Hetta var ein dag, tá hann sjálvur hevði mót uppá at hyggja upp. Hann skrivar, at hesar hendur hildu honum fóstum, hildu um hann, bóru hann tær løturnar, hann sjálvur gav upp. Hesi menniskju hjálptu honum á fótur, tá hann fekk styrki til at reisa seg, og síðan leiddu tey hann, til hann var sterkur nokk at halda lívið út.

Men aftur her kann talan gerast um melduródn ella líkandi støðu. Tað 'at halda lívið út' merkir ikki skuldarfriður, arbeiðsførur, kærlíksfullur, fyrigivin, grøddur, frískur, up to date, forvitin, framfisin. Ikki neyðturviliga, ikki enn... kanska ongantið.

Vit eru næstan
øll betur fyri enn
onkur og verri fyri
enn onkur annar

Tað kann vera so skjótt, at lívið gerst so strævið og fremmant, at neyðars sálin, ið trilvandi leitar eftir eini hyll í samfelagnum, heldur velur at fara í bátin aftur. Bara leggja seg í forsturlegu aftur og svølgja ta føði, ið einaferð kemur framvið. Har í fosturleguni umringað av toku er friður, og tað er kent. Har skal tað ikki livast upp til nakað, har er tað ikki so fremmant.

Vit kenna øll fólk, menniskju, ið vit kunnu rætta hondina út til. Vit eru næstan øll betur fyri enn onkur og verri fyri enn onkur annar. Vit eru øll samfelagið, vit liva í, bæði lítla gøtan, grannalagið, samkoman, bygðin og eisini alt landið. Tað at rætta hondina út, hvat er tað egentliga? Hvussu leingi lata vit fólk trilva, áðrenn vit siggja eginleikar og gávur hjá viðkomandi, heldur enn troystu sálin, ið bara ynskir at vera hildin um, og ikki at vera kreativ og arbeiðsom, ikki enn... kanska ongantið.

Hvussu ofta rætta vit hondina út og reisa eitt menniskja á fótur, men sleppa síðan aftur, tí okkara egnu tørvir tóku yvir? Okkara egna sjálvsøknið tók yvirhond, og vit sóu ikki neyðina og takksemið í næstanum, so tá vit sleptu, valdi hann skjótt at setast aftur.

Hvussu ofta lesa vit veðurberætningin fyri einum persóni, ið liggur í fosturlegu í javnfjarari verð í samfelagi, vit sjálvi stremba eftir og arbeiða hart fyri at vera partur av? Eitt menniskja er formað, myndað og skapt framúrskarandi egið. Síggj øll menniskju sum tað; skapt framúrskarandi ymisk í Guds egnu mynd, trilvandi framá í tí lítla tíðarbilinum, sum lívið her á fold er.



Myndir: Súsanna Smith Johansen

Blái Krossur og
upcycling á Vesturskin

Blástu nýtt lív í gamalt tilfar

Á mentanarvikuni Vesturskin í Vágum fyrr í ár var forvitnisligt upcycling-tiltak, har klæðir og lutir úr blákrosshandlunum í Miðvági vóru endurnýggjað og sett í nýggjan samanhang. Vár Gregersen, samskipari av mentanarvikuni, og Ingerð Tormóðsdóttir Jønsson, upcycling-vegleiðari og sniðgevislesandi, greiða frá.

Ingerð Tormóðsdóttir Jønsson um...

...Upcycling á mentanar- vikuni Vesturskin:

‘Eg fann áhugaverd pløgg í Blákross-búðini í Miðvági. Pløgg úr áhuga-verdur tilfari, stór pløgg, sum vóru góð at arbeiða við. 10 damur í ymsum aldri høvdu meldað seg til, og vit byrjaðu eina kreativa rannsóknarferð, har tær útviklaðu sítt egna hugskot og sína egnu søgu fyri at fáa inspiratióin til at skapa okkurt nýtt.’

...Handligu tilgongdina:

‘Vit høvdu gomul seingjarklæðir, sum vit brúktu upp á seymiginur fyri at skapa plaggið í 3D. Tað handlar um at arbeiða við tí, sum tú hevur í hondunum, heldur enn at tekna plaggið fyrst, og soleiðis er gongdin hin øvugta samanborið við, tá tú skapar eitt spildurnýtt plagg. Luttak-ararnir royndu ymiskt tilfar, viðgjørdu vevnaðin, kliptu, vevaðu, bundu og ikki minst litaðu tilfarið.’



Ingerð T. Jønsson

...Upcycling og endur- nýtsla í mótavinnuni:

‘Hesi spæla ein alsamt størri leiklut innan mótaheimin. Fleiri og fleiri sniðgevar eru blivnir tilvitaðir um, at tað er neyðugt at hugsa handan vegin. Ikki tí, at brúkarin biður um tað, men tí at brúkarin ikki skal hava nakað annað val. Vit taka ov nógv frá umhvørvinum, og grundleggjandi trupulleikin er, at vit halda, at vit hava brúk fyri nógv meira, enn vit í roynd og veru hava.’

...um endurnýtslu í Føroyum og skomm:

‘Føroyingar eru øgiliga skjóttir at skammast og halda, at tað er skomm at ganga í gomlum, brúktum klæðum. Eg haldi hinvegin, at tað er størri skomm at keypa nýtt í heilum fyrri nógvan pening, tá tú kanst fara í ein endurnýtsluhandil og brúka 50 krónur í staðin.’





Vár Gregersen

Um...

...Tiltakið:

‘Vit vildu taka stóði í tí, sum longu er gott í Vágum, og tá hugsaði eg beinanvegin um Blákrosshandlarnar. Arbeidssetningurin, sum eg fekk til mentanarvikuna, segði, at tiltakið skuldi hava ein nútíðarligan dám. Tí vildi eg hava umhvørvisliga vinkulin við og ynskti eisini, at fólk skuldu luttaka virkin.’

...Boðskapurin:

‘Tankin er, at tað er ræðuliga kul at hava ein slíkan endurnýtsluhandil í Miðvági, men tað eru langt frá øll, sum siggja stóra potentialið í honum. Nú búgvi eg í Keypmannahavn, og her eru nógv ung, sum endurnýta í dagligdegnum, men her heima verður tað ikki sæð á sama hátt. So hugsanin var, at vit kundu vísa á nýggjar møguleikar at brúka endurnýtslu og upcycling.’



Vár Gregersen

...Kulfaktorin hjá Blákrossbúðunum:

‘Eg haldi, at tíðin, sum vit liva í, ger, at Blákrosshandlarnir eru kul. Eg haldi eisini, at fleiri vóru bilsin av at siggja, hvussu nógv spennandi var komið burtúr bæði klæðum og lutum, sum í teirra eygum høvdu staðið sum rusk í handlunum. Gestirnir til framsýningina komu í stóran mun frá ættarliðnum hjá mínum foreldrum, og tað var ordiliga stuttligt at vísa teimum á hendan møguleikan.’

...Undirtøkuna

‘Tey, ið tóku lut, vóru væl blandaði bæði geografiskt og aldursliga, og tað var deiligt. Framsýningin var leygardagin, sum var síðsti dagurin á mentanarvikuni, og tað var stuttligt at siggja, hvussu fólk gingu runt og hugdu, og at onkur fekk eina ‘wow, sást tú, hvat kundi skapast burtúr hasum?’ uppliving. Tað hevur vónandi givið onkrum íblástur til at fara í Blákrossbúðina, næstu ferð tey skulu keypa eitt plagg.’

Øll kunnu endurnýta: Fýra góð ráð

Sambært Ingerð Tormóðsdóttir Jónsson ber til hjá øllum at endurnýta og/ella upcyccla, um ein nýtir hugflogið.

1 ‘Eitt gott ráð er at lita. Tað kann vera, at tú finnur okkurt, sum hevur eitt ordiliga ljótt mynstur ella okkurt tilíkt, men tá ber altíð til at lita tað til dømis svart.’

2 ‘Eitt, sum eg haldi er øgiliga stuttligt, er at keypa sovorðnar ullintar troyggjur, sum tú kanst klippa sundur og seyma saman av nýggjum.’

3 ‘Tað ber væl til at gera barnaklæðir. Tú kanst brúka stórar mannfólkaskjúrur, ið við eitt sindur av hugflogi blíva til ein fittan gentukjóra.’



4 ‘Tú kanst stytta pløgg. Til dømis kanst tú klippa av einum síðum

frakka. Tað kann gerast við hond, og krevur ongar serliga førleikar sum so.’



Hvat er upcycling?

Upcycling ella uppnýtsla, ið ein kanska kann kalla tað á føroyskum, snýr seg um at leggja nýtt virði í gamlar lutir ella pløgg við at nýta hesar á nýggjum á annan hátt ella í nýggjum samanhangi.



KEYP EIN EL-BIL **MVG FRÍTT Í ÁR**



Nissan Leaf Tekna 40 KWt

Prísur 348.000,- / MVG* 68.000,-

Prísur 280.000,-



GULLPAKKIN er sjálfvandi við

*Sambært Lögtingslóg um meirvirðisgjald §3 c. kann man fáa meirvirðisgjaldið afturgoldið, um bilurin er skrásettur áðrenn 1 januar 2019.



www.autoservice.fo undir Krákugjógv 19 Tórshavn Tel. 34 54 00

 **Auto Service**